

5. Berry, W. D., Fording, R. D., Ringquist, E.J., Hanson, R. L. and Klarner, C. Measuring Citizen and Government Ideology in the American States: A Reappraisal. *State Politics and Policy Quarterly*. 2010. P. 46–59.

6. R. Meinert, J. Pardeck, L. Kreuger. Social work: seeking relevancy in the twenty-first century. New York, 2017.

7. Barry F. Huston. Social Security Primer. *Programs and Benefits, Washington, D.C.: Congressional Research Service*. 2019.

8. Whittaker, J.M. and Isaacs, K.P. *Unemployment Insurance: Programs and Benefits, Washington, D.C.: Congressional Research Service*. 2012.

9. Social Security Programs in the United States. *Social Security Administration. Office of Research, Evaluation and Statistics*. SSA Publication No. 13-11758 July 1997.

10. Social Security Act of 1960 Volume 1. URL: <https://www.ssa.gov/history/pdf/Downey%20PDFs/Social%20Security%20Act%20of%201960%20Vol%201.pdf>

11. Бологіна Н.Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2008. С. 50–51.

Лемчик В.С.

студентка,

Науковий керівник: Малога Л.Ю.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

КОДИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Питання кодифікації соціального законодавства в Україні є досить актуальним, оскільки саме соціальний захист є одним із найважливіших елементів політики держави, що надає можливість реалізувати основні конституційні права та свободи людини і громадянина, забезпечити надійний захист інтересів окремих соціально вразливих категорій населення. Стаття 1 Конституції України визначає, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. В свою чергу, стаття 3 Основного Закону визначає наступне: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в

Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1, ст. 3]. І саме соціальне захист є одним із тих механізмів, за допомогою яких держава має можливість забезпечити гідний рівень життя населення, основні потреби в матеріальних благах і послугах.

Проаналізувавши систему соціального законодавства України, ми можемо виокремити такі основні недоліки:

- значна нестабільність соціального законодавства, які постійно зазнають чисельних змін і доповнень,
- брак єдиної термінології та збільшення кількості бланкетних норм;
- порушення однаковості державної системи соціального страхування,
- переважна відсутність внутрішньогалузевого і міжгалузевого зв'язку між правовими нормами, що регулюють відносини із соціального страхування,
- посилення декларативності у правовому регламентуванні вказаних відносин тощо [2, с. 56];
- відсутність єдиного систематизованого акту, наявність прогалин, розбіжностей і суперечностей між нормативно-правовими актами.

На думку науковців, до практичних проблем соціального законодавства в умовах євроінтеграції України віднесено такі: 1) безсистемність та складність соціального законодавства України; 2) соціальна ексклюзія у соціальному законодавстві України; 3) застарілість соціального законодавства України; 4) незавершеність процесу ратифікації усіх основних європейських стандартів у сфері соціального захисту [3, с. 32].

На підтвердження вищезазначеного можна навести статистичні дані у сфері адміністративного судочинства щодо спорів, пов'язаних з реалізацією конституційного права на соціальний захист. Попередній аналіз показує, що кожна сьома касаційна скарга подана до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду належить до категорії спорів у сфері соціального захисту.

З 5100 справ, які розглянуті касаційною інстанцією з 15 грудня 2017-го до 2 травня 2018 року, у понад 1200 справах стороною виступають органи Пенсійного фонду та, відповідно, спір виник з приводу реалізації конституційного права на соціальний захист. Таку саму невтішну статистику можна прослідкувати, аналізуючи суть заяв, з якими громадяни України звертаються до Європейського суду з прав людини.

Отже, на сьогоднішній день існує нагальна проблема вдосконалення законодавства про соціальний захист, оскільки його безсистемний характер, невпорядкованість, нестабільність, колізії між різними НПА, ускладнюють процес реалізації чи захисту людиною своїх основних прав та свобод.

Науковці вважають, що формами удосконалення законодавства України є обговорення проектів нормативно-правових актів, їх узгодження й експертизу, підписання законів Президентом України, державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів відповідними органами юстиції, ревізію, новелізацію, офіційне нормативне тлумачення й систематизацію незаконних актів, припинення чинності неконституційних і незаконних нормативно-правових актів судовими рішеннями [4, с. 166]. Тому виникає необхідність докладніше зупинитися на систематизації як одній із форм удосконалення законодавства, а саме на кодифікації.

Необхідно відзначити, що кодифікація – це найвищий рівень систематизації законодавства, що передбачає переосмислення, творчу переробку та вдосконалення всього правового матеріалу, що існує в даний час у нашій державі. Головною її метою є приведення законодавства у відповідність із назрілими потребами суспільства і тенденціями його розвитку на певному історичному етапі, тобто удосконалення його форми та змісту. Системно підходить до цього питання О.М. Ярошенко, на думку якого, основними рисами кодифікаційної діяльності є:

- а) здійснюється компетентними правотворчими органами держави;
- б) її об'єктом є певна група нормативних приписів, що мають спільний предмет правового регулювання;
- в) зумовлюється потребами суспільного розвитку;

г) її змістом є опрацювання форми й наповнення нормативно-правових положень, їх узгодження й об'єднання в цілісний комплекс;

д) становить собою процес, що складається з певних послідовних дій (операцій), стадій та етапів;

е) здійснюється на підставі певних принципів, за допомогою відповідних засобів, із застосуванням конкретних правил;

є) її результатом є створення єдиних, внутрішньо узгоджених за змістом і юридично цілісних нормативно-правових кодифікаційних актів, які мають юридичну форму зовнішнього вираження (найменування);

ж) її метою є удосконалення законодавства [5, с. 27].

У 2012 році була спроба здійснити кодифікацію законодавства у сфері соціального забезпечення – у Верховній Раді було зареєстровано проект Соціального кодексу України, який включає в себе загальну та спеціальну частини, що об'єднують 21 розділ та 484 статті. Загальна частина включає норми щодо основних засад правового регулювання здійснення в Україні соціального захисту та організаційно-правових форм його забезпечення. Спеціальна частина містить конкретні види соціального захисту, структуровані за факторами соціального ризику. Як зазначено у пояснюваній записці, Соціальний кодекс розроблено з метою систематизувати законодавство, вдосконалити положення актів у сфері соціального захисту та повноважень органів управління у соціальній сфері, усунути колізії між законами, проте ця спроба не була вдалою, оскільки на думку науковців, кодифікація має полягати в розробці двох кодексів: Кодекс соціального страхування та Кодекс соціального забезпечення. А також при здійсненні кодифікації соціального законодавства потрібно в переважній більшості використовувати вибірковий підхід, що передбачає меншу імовірність процесуальних вад, більшу зручність при користуванні, залучення меншої кількості фахівців та часу, а не наскрізний підхід. Окрім цього, окремі новачі запропонованого Кодексу не витримали елементарних вимог юридичної техніки, їх формулювання не відповідає теорії права соціального забезпечення, зокрема принципам соціального страхування, поняттю «соціальний ризик» та сприяє дублюванню норм, а також потребують визначення ряд основних

дефініції «межа бідності», «надзвичайно скрутне матеріальне положення» та ін. Фахівці стверджують, що прийняття кодексу має сприяти створенню єдиної державної системи соціального захисту, а зміст зареєстрованого законопроекту не виконує умови повноти та всебічності правового регулювання соціально-забезпечувальних відносин [6, с. 88-89]. Як ми бачимо з вищенаведеного, даним проектом Кодексу планувалось систематизувати все соціальне законодавство України, а не вибіркові напрями, що означає забезпечення доступності реалізації та захисту прав громадян України у сфері соціального захисту.

Отже, прийняття Кодексу соціального забезпечення України є тим аспектом, який дозволить об'єднати соціальні норми в одному збірнику законів, і як наслідок, скоротити загальну чисельність нормативно-правових актів у цій сфері та вирішити основні завдання як закріплення єдиних принципів правового регулювання в сфері соціального захисту, визначення системи соціального захисту, основні організаційно-правові форми соціального захисту, встановлення єдиних умов та підстав набуття права на соціальний захист та ін. Чинне скликання національного парламенту поставило за мету прийняття такого нормативно-правового акту, який відповідатиме сучасним реаліям, не буде включати у своєму змісті архаїчні норми, передбачатиме закріплення у своєму змісті європейських соціальних стандартів, і як наслідок наблизить Україну до вступу у Європейський Союз.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Андріїв В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Правовідносини із загальнообов'язкового соціального страхування: теоретичний аспект. Харків, 2011. 280 с.

3. Мальюга Л.Ю. Адаптація соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу : автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.05. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. 41 с.

4. Погорелов Є.В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2000. 166 с.

5. Ярошенко О.М. Окремі проблемні питання кодифікації законодавства про працю. Актуальні проблеми права: теорія і практика: зб. наук. пр. / за ред. Л.І. Лазор. Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2010. № 15. С. 23–33.

6. Нижник Н.Р., Гуменюк І.О.. Перспективи кодифікації українського законодавства про соціальне забезпечення. *Цивільне право. Юридичний вісник*. 2013. № 2. С. 88–89.

Небожук А.Р.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Наближаються 34 роковини Чорнобильської трагедії. Україна й досі пожинає її гіркі плоди: спостерігається підвищення рівня захворюваності та смертності серед усіх категорій постраждалих, ліквідаторів і людей, які опинилися в зоні лиха. Катастрофа на Чорнобильській АЕС призвела до радіоактивного забруднення величезних територій України та інших країн, опромінення населення, що проживає на цих територіях, і фахівців, які брали участь у ліквідації аварії та її наслідків, зумовила серйозні радіологічні, радіоекологічні, медичні, демографічні та соціально-психологічні наслідки, справила сильний негативний вплив на весь хід соціально-економічного розвитку постраждалих територій. Вона торкнулася долі багатьох мільйонів людей та стала загальнонародним лихом. За офіційними даними на сьогодні 1 мільйон 620 тисяч 395 українців отримали статус постраждалих [2, с. 20]. Велика кількість громадян, яким заподіяна шкода, зумовила необхідність розвитку нормативно-правової основи у сфері соціального захисту. Рівень державного соціального захисту осіб постраждалих від катастрофи на Чорнобильській АЕС є